

ГОДИНА XII

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 47.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Извази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПОГЛЕД СА ПОЗОРНИЦЕ НА ПОЗОРНИЦУ.

ПИШЕ С. ЛУКИН ЛАЗИЋ.

X.

(Свршетак.)

Него то је тако код отменијег и богатијега грађанства, али има нешто слично и код осталог народа. Да изнесем само један пример.

Ту недавно прошуњао се кроз сва већа српска места некакав „велики циркус,“ неко друштво туђинаца, које нема друге задаће, него да згрће новац. То друштво постизавало је на целом путу највећи успех. Из саме В. Кикинде, где се бавило само два дана, однело је словом *преко пет хиљада форинаша!* То је био добар „гшефт.“ Али не треба сметнути с ума, да је В. Кикинда српско место, да броји око 15.000 чистих православних Срба, да паметни Шваба ништа не даје за такве ствари и да није могуће, да тај новац за два дана остане у месту — т. ј. да пређе само из руке у руку, као што је то случај код позоришта — него се односи даље.

Па — замислите само — одмах после те најезде дошло је у В. Кикинду наше народно позориште и једва се извукло, да не оде са — дефицитом! Па, као што рекох, то није само ту, него је та неман обрстила сва важнија места, која народно позориште походи. После свега тога нама остаје, да дувамо у песнице и да се тешимо старом заповком: „Немантина,“ „недоба,“ и т. д.

У нас има доста таквих жалосних примера, а ту простији свет игра главну улогу. Овде се силом намеће питање, да ли

је у наше публике одиста покварен укус, или је народ силним обмањивањем дошао до разуверења, па не мари за своје ствари? Оно против укуса не може се ништа, али се може позивати на родољубље и част српскога имена. Могло би се рећи, да је томе доста узрок и то, што се у нас слабо ко стара, да нашем ратару и занатлији — дакле великој већини народа — омили наше позориште, да их упозна с њим, и да им тако пречисти укус, који ће их упућивати узвишеној забави и поуци. Колико ли има сеоских газда, који никад нису ни завирили у позориште, а многи не знају ни да постоји. Путничка приватна друштва једини су пијонири у овоме послу, а наше народно позориште тек је у последње време почело нешто радити на своме популарисању.

Заиста је крајње време, да се за ово побринемо, јер наше грађанство није велико. Ми смо већ принуђени, да што даље проширимо круг наше публике и читалачке и гледалачке. Данас су овде настале такве прилике, да се неће моћи још дуго овако. Изгледа као да се систематички ради на томе, да се млађи свет српски убије у главу. Видимо, да остарина нестаје и опада, а младеж се никако не диже или бар врло ретко. А докле год она не стане на своје ноге, ми се не смемо, као до сад, ослањати у свему само на грађанство (мештане), него морамо захватити и даље. Нека нам у томе браћа Че-

си послуже за пример*). Па угледајмо се и на Талијане. Ни један народ нема са-размерно толико позоришних друштава, као Талијани. Јест, али ваља знати, да и најсиромашнији талијански радник, који по-цео дан издире за худих 80 сантима, нај-пре рачуна, колико му сантима треба за позориште или оперу, па истом онда за остало. То је можда претерано, али отуд у њих толико ентузијазма и толико родо-љубља. Такав народ живи и живиће. Што се нас тиче, ми још не морамо ићи тако ниско, да од сиротиње узимамо последњи залагај на њену просвету. Има у нас и другога ослоња, само га треба потражи-ти — па ће се наћи. У главном је ово правило: *ко може, шај неће или не зна; а ко хоће, шај нема и не може.* На првом месту ово ваља скршити.

Ето, дакле, где би се — по моме схватању — могло штедети и где би тре-бало пробити нове изворе. Јесте сиротиња, али је још веће лоше газдовање. Смешно је то, кад се лакоуман човек тужи на сиротињу.

Најзад да не обиђем још нешто.

Српски је народ у јавном животу веома поцепан и сав прожман неком сле-пом партајичношћу. У нас је већ постао обичај, да начелно непријатељство прелази у лично — и ту се онда тера до крајно-сти. Па није то само у политици, него и у другим одношајима. И то се све чини без икаква обзира и разлога. То се зло најбоље опазило на српском народном по-зоришту, јер га је с те стране стизао удар за ударом. Бива, да наш човек, са целом кућом, неће ни за живу главу оти-ћи у позориште само за то, што се за њега заузимају људи „противне партаје“!

*) Шта је са оним летошњим предлогом „Застави-ним“ о посмртним и славењичким венцима од карата посетица? То је нешто много лепше, много трајније, много јефтиније и много корисније, него ово, што смо ми уобичајили. Па онда, шта је са оним предлогом о крај-царашким дружинама? Овим начином, чини нам се, дало би се доста учинити, а са много мање жртава.

На тај начин позориште постаје играчка и својина појединих странака — а то је врло јадно схватање. Ови се људи нај-више извињују оном омиљеном реченицом: „Ех, та ваљда позориште није спало баш на мене!“ . . . . .

Па сме ли се то и даље трпети? Где је ту родољубље, где ли здрав суд? Зар се тиме не стаје на пут напретку народ-ном? Зар се тиме не пружа прилика ту-ђину, да нас цеди и гази?

И онда се још нађе неко, који уста-не и јавно пориче српским глумцима сва-ко родољубље и обзир према нашој си-ротињи! Жалосно би то било, кад би на-ши глумци ступали у дружину српског народног позоришта, да се набадавадишу и наберу меда; а не за то, што је ово виши завод наше уметности, који има и неку племенитију задаћу — задаћу срп-ску, и што је његов назив тако дичан, тако поносит! Ја поричем ту тврдњу без доказа. У противном случају они би би-ли на месту туђем, на месту неправедно заузетом, одакле би их с места ваљало уклонити, у интересу српске мисли, и уступити то достојанство достојнијима.

Каже се и пише се, да се зна, шта је српско народно позориште, да је од-ређен значај његов. Зна се врло добро, да по живот оностраног Српства више вреди оно славно његово име, него сва уметност његова, или ма којег великог светског позоришта. Па кад већ овај за-вод носи народносни тип, ја држим, да је света дужност свакога Србина, да ову мисао свим средствима подушире и ра-спаљује како у народу, тако и код глу-маца. И ако нам публика вазда буде вољна и будна, српска глума никад неће постати занат, а српски глумци никад не-ће бити лакрдијаша.

Ја верујем у свест и будућност на-рода српскога, а истицањем ових питања на дневни ред само се одужујем саве-сти својој.

ЛИСТИЊИ.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У НОВОМ САДУ.

(„*Сеоска Лола*“, позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Е. Тот, превео и за српску позоришту удесио С. Дескашев, музика од Д. Јенка. — Приказана у Новом Саду 20. дец. о. г.)

Ма да „*Сеоска лола*“ унутрашњом вредношћу својом није се дигао на велику висину, ипак се радо гледа и позоришна дружина приказује га недељној публици сваке сезоне.

Песме и певање са свирком привлачи много публику, те једно то, а друго, што је била недеља, а поред тога и нова година других хришћанских вера, било је позориште добро посећено; разуме се, да су много томе допринеле и спуштене цене.

Доиста је лепо било видети пуне клупе и стајање, па то је сигурно утицало и на глумце да се што боље покажу. После читавог низа представа пред празним клупама морало је и њима мило бити, кад су погледали са позорнице на многе гледаоце.

У целини публика се разишла задовољна, а томе је највише крив г. Добриновић са г. Марковићем. Г. Марковић певао је као и другога пута на задовољство и гледаоци су доиста уживали у песми његовој. Еј, кад би се још могао г. Марковић и приказом примаћи гласу својему, ал' би то била дивота! Наша је жеља, да још више проучи тог племенита срца лолу Стеву. Г. Марковић даје Стеву боље него пређе, ал' врло често упадне у декламацију и онда нам није то — сеоска лола. — Г. Добриновић и Крадић ноћни стражар тако су прирасли један за другога, да ни писац Тот није могао друкчије замислити стражара него што га извађа г. Добриновић. Стражар је комична особа, а у томе је г. Добриновић мајстор: сваки појав његов, свака реч, ил' набацивање оне подеране кабанице, било је на месту и на смеј те натеривало. Оно његово хвастање поштењем у разним усклицима било је тако природно и неусиљено, да чисто човек не би могао ни помислити да је тек игра. Па како је тек класично паорски био узвик му: „Ајавој!“ Трећа особа је гђца Хаџићева. Несташлук и љубав изнела је добро, и неке песме огневала је као што треба, ал' је у гђе Хаџићеве глас врло слаб за неке песме, те отуд је и испао дует с лолом онако како не би требало. За неудаћу има, истина, и њене кривце, ал' више је крива природа у гђе Хаџићеве што не може да даде Јелци Чизмићевеј оне округлине, коју Јелци већ сама улога доноси. — Гђца Максимовићева и гђа Миљковићка знале се довољно наћи у улогама својима; боље се показао г. Милојевић као По-

повић. — Други су у мањим улогама држали глуму на обичном нивоу, а особито први и други циганин; само први треба да пази, да превлачи што ближе оном правом „свирцу.“

Две песме, које је за овај комад компоновао наш вредни музичар Р. Толингер, лепе су по себи, ал' више приличе за концерат него за позоришну игру из народног живота. Сувише су уметне, а да би се могле допасти нашем свету, који воли да му се пева „просто“, а не „цифрасто.“

(Управни одбор „друштва за српско народно позориште“) имао је 16. дец. о. г. своју седницу. Подначеоник А. Хаџић поднео је извештај о приходу позоришних представа од 7. нов. до 15. дец. о. г. По том извештају пало је свега на каси за споменуто време 1904 фор. 55 н. а. вр., осим претплате. Највише су донели ови комади. „*Каврга*“ 298 фор. 60 н.; „*Стеван последњи краљ Сосански*“ 158 фор. 20 н. са спуштеним ценама; „*Распикућа*“ 153 фор. 10 нов. са спуштеним ценама; „*Милош у Латинима*“ 110 ф. 90 н. (представа за децу са спуштеним ценама); „*Нови племић*“ 110 фор. 40 нов.; „*Циганин*“ 108 ф. 10 н. „*Фауст*“ 93 ф. 20 н., без претплате. — Решено је да се „Пут око земље“ даје први, други и трећи дан Божића, али да се улазне цене не повишују. — Наређено је, да се оправе декорације у позорницу и тај посао да се повери позоришном сликару Т. Исајловићу. — Изаслан је подначеоник А. Хаџић да народно позориште заступа на прослави 25-годишњице глумовања Милоша Цветића, а дружину да заступа управитељ Ружић са два редитеља. Ти изасланици одређени су, да понесу и дарове за јубилара, и то сребрн дивит са целим прибором од стране управног одбора и сребрн лавров венац од стране дружине. — Адвокату Орловском у Кракави, који је на пољски језик превео „*Немању*“ од М. Цветића, дата је дозвола да може превести ове комаде: „*Избираци*“, „*Љубавно писмо*“, „*Пола вина пола воде*“, од Косте Трифковића, и „*Шарана*“, од Змај-Јована Јовановића. — Добровољном дилетантском друштву у Власеници (у Босни) послаће се из репертоара неки комади, који ће бити за њих. — Управитељ Ружић јавља, да му је М. Цветић писао, да би свога „*Немању*“ радо уступио глумцима ради представе за њихове кориснице, али да се одбије 10 проц. у корист пензионом фонду глумачком, или на какву другу цел. Тај предмет није се могао узети у претрес, пошто се Цветић није сам обратио писмом на управни одбор.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

28. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 25. ДЕЦЕМБРА 1887.

ПРВИ ПУТ:

ПУТ ОКО ЗЕМЉЕ ЗА ОСАМДЕСЕТ ДАНА

С ПРЕДИГРОМ

ОПКЛАДА ЗА МИЛИЈОН.

ГЛУМА СА ПЕВАЊЕМ, ИГРАЊЕМ, ПРОВАЛАМА У 5 РАЗДЕЛА И 14 СЛИКА. НАПИСАЛИ А. Д'ЕНЕРИ И ЖИЛ ВЕРН. ПРЕВЕЛИ МИЛЕР И БАДАЛИЋ. ЗА НАШУ ПОЗОРНИЦУ ИНСЦЕНИСАО РЕДИТЕЉ В. МИЉКОВИЋ. МУЗИКА ОД СУПЕ-А. (РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.)

Предигра. Слика I. „Опклада за милијон.“ — I. Раздео. Слика II. „На каналу сујецком“ Слика III. „Удовица Раџина.“ — II. Раздео. Слика IV. „На ломачи.“ Слика V. „У име закона!“ Слика VI. „Змијска пећина на Борнеју.“ — III. Раздео. Слика VII. „Копач злата од С. Франциска.“ Слика VIII. „Нападај на пацифичкој жељезници.“ Слика IX. „Циповски степени код станице Керни“ — IV. Раздео. Слика X. „На лађи Хенријети.“ Слика XI. „Канетан Фог и ужасна експлозија лађе „Хенријете.“ Слика XII. „У чамцу на бурним валима, — Ливерпул.“ — V. Раздео. Слика XIII. „Злочинац од своје воље.“ Слика XIV. „Троје сватова у једаред.“

О С О Б Е:

Филеас Фог	Чланови екецентри клуба у Лондону	Миљковић.	Накахира, рођиња	М. Максимовићева.
Тома Флангам		Кестерчанек.	Кромарти, капетан америк.	
Валтер Раџ		Лазић.	брода	Врга.
Џон Суливен		Марковић.	Мустафа-паша, гувернер у	
Андреја Стјуарт		Лукић.	Сујецу	Лукић.
Фикс, детектив, (полицајни агенат)	Милојевић.	Пит, гостионичар у С. Фран-	чиску	Лазић.
Еркибелд Керзики, богат аме-	Димитријевић.	Врховни свештеник брамински	Врга.	
риканац	Добриновић.	Поглавица индијански	Васиљевић.	
Паспарту, слуга у клубу	Д. Николићева.	Балаида, малајска девојка	Т. Лукићка.	
Маргарета, праља	Л. Хаџићева.	Први } стражар жељезнички	Петровић.	
Ауда, удовица инџискога	З. Милојевићка.	Други } Гавриловић.		
Раџаха		Паре, господар слона	Васиљевић.	
Немеја, њена сестра		Чиновник судски	Кестерчанек.	
Кондуктер I. и II. крманом. I. и II. Индијанац.		Машиниста. Брзојавни слуга. Морнари. Брамини.		
Индијанци. Бајадере. Констеблери. Чиновници жељезнички. Народ.				

У суботу 26. децембра по други пут: „ПУТ ОКО ЗЕМЉЕ ЗА ОСАМДЕСЕТ ДАНА“, са предигром: „ОПКЛАДА ЗА МИЛИЈОН“. Глума с певањем, играњем, провалама у 5 раздела и 14 слика. Написали Д'Енери и Жил Верн, превели Милер и Бадалић. Музика од Ф. Супе-а, за нашу позорницу инсценисао редитељ Миљковић.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. dt. fiz.)